

válnak az abádszalóki Lenin Tsz-ből és külön próbálják meg boldogulásukat. Az elmúlt évtizedek tsz-egyesítési folyamatában túlzás nélkül a szövetkezeti mozgalomban ez fordulóponthoz lehet, annál is inkább, mert azóta a megyében, sőt az országban is vannak követők.

Az erdőszépítés kapcsán ez a folyamat azért is érdekes lehet, mert így az egyesített, nagy termelőszövetkezetek termelési szerkezetét (infrastruktúráját) célirányosan alakították a termelőszövetkezetek vezérkarai, ugyanezt tették az erdőszépítési koncepcióval, legyen az telepítés vagy bármilyen, ezen kategóriába tartozó tevékenység. Kérdés, hogy az évtizedek során összeállított termelési szerkezetet, infrastruktúrát hogyan lehet majd 2—3 vagy akár több részre is szétbontani és azt üzemeltetni. Én ezt az alkalmat is megragadva, kívánok az „új szövetkezeti mozgalom” ezen úttörőinek kiegyensúlyozott politikát, gazdaságpolitikát és jobb boldogulást!

DR. KIRÁLYI ERNŐ

AZ ERDŐ TÖBBCÉLÚ HASZNOSÍTÁSA

Tisztelettel köszöntöm az XI. országos termelőszövetkezeti erdőgazdasági napon megjelenteket. Tolmácsolom *Hütter Csaba* mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter üdvözlését és jókívánságait.

I.

Az elmúlt évtizedekben az egész világon, így hazánkban is, megnőtt az erdő társadalmi és gazdasági jelentősége. A társadalom igényei kiszélesedtek, egyre többet várnak el az emberi környezet meghatározó részétől, az erdőtől, annak fatermésétől, egyéb mellékhasználataitól, s a kézzelfoghatóan kevésbé mérhető, de annál jelentősebb szolgáltatásaitól, amelyek a környezet védelmében, az egészségesebb és kulturáltabb életvitelben, jóléti-szociális-üdülési szerepének erősödésében mutatkoznak meg.

Hazánkban a termőföld célszerű hasznosításához az államnak és a kisebb közösségeknek nagyon fontos érdeke fűződik. Ma a magyar élelmiszer-gazdaság 25 százalékkal több élelmiszert termel, mint amennyit a belföld felhasznál. Fából viszont csupán 75 százalékos a hazai ellátás és a belföldi igény 25 százalékat külföldről importáljuk. Vagyis az ország 10 millió m³-es faigényéből 7 millió m³-t a hazai erdőállomány ad. Ha tovább gombolyítom a hazai erdőgazdálkodás fonalát, akkor egy nagyon meglepő eredményre jutok. A hazai fa- és cellulózipar fejletlensége folytán nem dolgozunk fel közel 1,5 millió m³, alacsony értékű fát. Ez, valamint a feldolgozott faárak exportálása révén 7,5 milliárd Ft értékű tőkés valutához jut az ország, amely értékben az elmúlt két évben fedezte az ország összes fabehozatalát. Fából, fatermékből 40—50 Ft ráfordítás mellett lehet 1 dollárnyi tőkés devizát kitermelni.

A hazai fatermesztés növelése nem csak forintban, devizában mért haszon miatt szükséges, hanem azért is, mert Európában szűkül a faleszerzési lehetőség. Európa önmaga is importál fát Ázsiából, Észak-Amerikából, Afrikából. Mi Ázsiából származó fát vásárolunk a Szovjetuniótól, évente 1 millió m³ fenyő hengeresfát és 800 ezer m³ fenyő fűrészárut. Az ország egyre nő-

vekvő papírszükséglete is indukálja a fából készült cellulóz alapanyag előállítását.

Ahhoz, hogy az erdő jövőjéről néhány szót szóljak, nem hallgathatom el, hogy a múltból ne hozzak példákat. A múlt század elején, az 1800-as években a mai Magyarország területéből 2,7 millió ha erdőt számoltak. 100 év alatt a századfordulóra ebből csupán 1,2 millió ha erdő maradt. Az 1,5 millió ha erdő helyén települések, gyárak, utak, vasutak, csatornák, de főleg az irtások helyén élelmiszer-termelő területek létesültek. A század első felében alig változott az erdő területe, megmaradt 1,2 millió ha mennyiségben. 1950-től napjainkig — 40 év alatt — mintegy 500 ezer ha új erdőt létesítettünk.

Az élelmiszer-termelő területek helyzete is sokat változott. 30 évvel ezelőtt még az alapvető élelmiszerekből is hiányok voltak. Ma pedig több százezer hektár, valamikor termőföld, ma „természetvédelmi gyepterület” bármilyen hasznosításra szabad. Az agrárgazdaság jövőképebe ezért szervesen beilleszkedik az erdőtelepítés, az erdőfejlesztés. A kormány két éve elfogadott egy 2000-ig szóló, 150 000 ha erdő telepítésével számoló programot, amely döntően a mezőgazdasági nagyüzemekben, szövetkezetekben, állami gazdaságokban valósulna meg. Van egy távolabbi célkitűzésünk is: a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége 2000—2050 között lehetőséget lát további 500—750 ezer ha új erdő létrehozására is.

Ma a világ az emberi környezet megvédésének, fejlesztésének lázában ég. Az emberi civilizáció életveszélybe került az ipari működés környezetromboló hatásai miatt. Emiatt az erdőnek, mint természetes ökoszisztémának, a levegő- és víztisztaság-védelmi, szél- és talajerózió-védelmi, településvédelmi és egészségmegőrző, összefoglalóan humánökológiai szerepe előtérbe került. Az erdők a vadon élő állatok védelmi bázisai is.

Miközben az ember ilyen szereppel ruházza fel az erdőt, feltűnt, hogy az erdő maga is védelemre szorul. Az erdőt ért károk mérésére egy országos, 4×4 km-es hálórácst alakítottunk ki és az ország 1100 pontján képesek vagyunk mérni az erdőt ért biotikus és abiotikus károkat és azok alapján intézkedéseket tudunk tenni az erdő védelmére.

II.

Az erdőgazdálkodás fejlesztésének, az erdők többcélú hasznosításának általános irányvonalán belül speciális szerepe van a mezőgazdasági szövetkezetek, állami gazdaságok erdőgazdálkodásának.

Jelenleg a szövetkezetek 528 ezer ha, az állami gazdaságok 80 ezer ha erdőterületen gazdálkodnak. Így együttesen a mezőgazdasági üzemek az ország erdőterületének 34 százalékát kezelik. Ha a történelmet visszalapozzuk, akkor látjuk, hogy 1960 végéig csupán 48 ezer ha erdő volt a mezőgazdasági termelőszövetkezetek használatában. Az erdőbirtokossági társulatok nagy részének felszámolásával a szövetkezeti erdőterület 350 ezer ha-ra nőtt. Az elmúlt 20 év alatt a mezőgazdasági termelőszövetkezetek ezt a területet új erdők telepítése révén mintegy 170 ezer ha-val növelték. A mezőgazdasági termelőszövetkezeti erdők zöme fiatalos, emellett gyengébb termőhelyeken gyengébb minőségű az országos átlagnál. Ebből adódik, hogy az ország 270 millió m³-es élőfakészletéből 70 millió m³-rel részesednek.

A szövetkezetekben az ültetvényyszerű fatermesztés a jellemző, amely szerencsésen kapcsolódik a mezőgazdaság jellegéhez, de sajátos feladatokat is ró a gazdálkodókra. Erre utal az a tény is, hogy az akácosok 55 százalékát,

a nyárasok 50 százalékát a termelőszövetkezetek kezelik. A jó termőhelyekre — I—III. termőhelyi osztály — ültetett gyorsannövő fafajok termesztése a telepítés állami támogatása mellett, figyelembe véve a rövid vágásfordulót, feltétlenül gazdaságos. Különösen a nyárgazdálkodás kedvező, s ennek növelése kiemelt feladatunk. Jelenleg a 150 ezer ha nyárasunkból több mint 70 ezer ha a szövetkezetekben található, s a következő 10 évben terveink szerint további 25 ezer ha-ral növelhető a nyárasok területe.

A *fakitermelés* a szövetkezetekben az elmúlt évtizedekben számottevően nőtt, s ma is a legerőteljesebben emelkedő tendenciájú éppen a rövid vágáskorok miatt. Amíg 1978-ban az itt kitermelt 1,4 millió m³ fa az ország fakitermelésének csak a 20 százalékát jelentette, addig a 10 évvel később, az elmúlt évben kitermelt 2,4 millió m³ már az országos fakitermelésből 30 százalékot képviselt. Ez a jelentős fejlődés tette lehetővé, hogy a szövetkezetekben az erdészeti ágazat ökonómiai előnyre tett szert, s jó néhány helyen versenyágazattá vált.

Az *erdőfelújítási feladat* a szövetkezetekben is az elmúlt évtized során a fakitermeléssel együtt rohamosan nőtt. 1978-ban még 4300 ha-on végezték el az erdő felújításának első kivitelét, a múlt évben 9304 ha-on. Ez igen jelentős teljesítmény, először haladja meg az évi erdősítési kötelezettség alá vont területet (amely 8267 ha volt). Az erdősítések befejezése is javult, az elmúlt évben elérte az 5886 ha-t. A következő években az első kivitel szinten tartásával, s a befejezés 1000—1500 ha-ral történő növelésével lehet biztosítani a szövetkezetek erdőfelújításában a kedvező egyensúlyi helyzetet. Ez adhat alapot a fakitermelések további növeléséhez is, amely az ágazat versenyképességének kulcsa.

A *fafeldolgozás* területén is jelentős a fejlődés. A fa feldolgozását a termelőszövetkezetek mintegy 600 telephelyen végzik, ez évente 2—2,5 milliárd Ft árbevétel elérését teszi lehetővé. Az árbevétel 60 százalékát az elsődleges fafeldolgozás eredményezi. Az összes fűrészipari termék 20—25 százalékát dolgozzák fel, ez 1988-ban 245 ezer m³-t jelentett. A tovább feldolgozott faipari termékek közül a faláda-, a parketta-, a rakodólap- és a fatömegcikkgyártás a jelentősebb. A mezőgazdasági szektor, benne a szövetkezetek által termelt fa és fatermékek több mint 1 milliárd Ft-os tőkés exportja bizonyítja, hogy a mezőgazdaságban gazdasági téren a fával, a fafeldolgozással népgazdasági szinten számolni kell, és egyben bizonyítja az okszerű agrár-erdőgazdálkodás létrejöttét, a fatermesztés akár tartós, akár alternatív beillesztését az élelmiszertermelő vertikumba.

III.

Engedjék meg, hogy a mezőgazdasági erdők jövőképeinek néhány, fontosnak ítélt elemével is foglalkozzak. Lesz-e a fának piaca? Érdemes-e jelentős mennyiségű erdőt telepíteni ökonómiai megfontolásból gazdasági céllal?

Először is: csupán 75 százalékos az ország fa-önellátása. 1 millió m³ fenyő hengeresfa, 800 ezer m³ fenyő fűrészáru 5—7 ezer km-ről történő importja, ezen túlmenően a jelentős és növekvő cellulóz- és papírimport azt bizonyítja, hogy hazai piaca perspektivikusan is lesz a fának és a fából készült termékeknek.

Másodszor: Európa tartósan fahiányos lesz a jövőben is. Mi, magyarok szeretnénk, ha hazánk társult, vagy egyenrangú tagja lehetne az Európai Gazdasági Közösségnek. E közösség évente 20 milliárd \$ értékű faterméket importál, amelyből az NSZK például 5—6 milliárddal részesedik.

Harmadszor: a hazai erdőfejlesztés a fa és fa alapanyagú termékek körében érzékenyen csökkentheti az ország import-függőségét, s csökkentheti a devizakiadást.

Negyedszer: hogy érdemes-e erdőt telepíteni, válaszol rá az abádszalóki termelőszövetkezet példája, ahol 8 millió Ft-os árbevétel 42 százaléka a nyereség.

Kérdésként merül fel, milyen tulajdon-kép, tulajdonforma rajzolódik ki az erdővel való gazdálkodás területén. Alapvetően közösségi tulajdonú, nagy kiterjedésű erdőterületek lesznek a jövő erdőképének meghatározói. Ez nem zárja ki a sokszínű tulajdonformát: állami, szövetkezeti, alapítványi, városi, községi, közbirtokossági és magántulajdonú erdők létét, kialakulását.

Kérdés az is, hogyan kell kezelni ezeken az erdőket? Mi ma úgy gondoljuk, hogy a természetes, a természetszerű és a kultúrerdőkben nagyobb tulajdonosi, kezelői önállóság mellett, de alapvetően a mai szisztéma szerint kell tervezni, kezelni és felügyelni, valamint pénzügyileg támogatni az erdőtelepítést, az erdőnevelést, az erdőfelújítási kötelezettség fenntartása mellett. Viszont az erdőjellegű faültetvények esetében, ahol egyciklusú termelés mesterségesen telepített faállományokkal folyik, lényegében minden állami előírástól és felújítási kötelezettségtől mentes gazdálkodást óhajtunk megteremteni. Erre irányulnak az új erdőtörvény megalkotásának előzetes elképzelései, amelyekben megfelelő teret szánunk az erdők gazdasági, védelmi és közjóléti célú továbbépítésének és vezérlésének — a faanyagtermelésű erdőnek éppúgy, mint a vadászati célúnak, a településvédelmi erdőnek éppúgy, mint a vízgazdálkodási célúnak, és a parkerdőnek éppúgy, mint az üdülő célú erdőknek.

Nem feledjük a célt, de minden erdő tudjuk, amíg él levegőt és vizet tisztít, szélről és homokveréstől véd, vagyis betölti sokirányú funkcióját. Ma az országban 270 millió m³ terjedelmű élő erdő teszi ezt, a jövőépítő akaratunktól függ, hogy ennél több legyen a magunk örömére, utódaink hasznára és hazánk javára. Különösen ma és itt érvényesek *Kölcsey* sorai:

*„Messze jövőendővel komolyan vess össze jelenkort,
Hass, alkoss, gyarapíts, s
A haza fényre derül.”*

BURJÁN ÁRPÁD, JABLONKAY ZOLTÁN, DR VERBAY JÓZSEF:

SZÁMÍTÓGÉPES VÁGÁSTERVEZÉS TSZ-EKBEN

Az Erdészeti Tudományos Intézet több évtizede foglalkozik a fakitermelés előkészítésével, tervezésével. Ezen belül a vágásterületre vonatkozó, számítógéppel támogatott tervezési módszerek is több mint tízéves gyakorlati tapasztalatra tekintenek vissza. Az erdőgazdasági alkalmazások már igazolták ezeknek a módszereknek a megbízhatóságát — megfelelő alapadatok szolgáltatása esetén.

Véleményünk és bizonyos mértékig tapasztalatunk, hogy a kis erdőterülettel rendelkező birtokosok, kezelők is haszonnal vehetik kézbe tervezési, kalkulációs módszereink eredményeit. Nem kétséges, hogy termelőszövetkezetek, állami gazdaságok gépparkja és munkaereje nem áll minden esetben optimális időpontban az erdőgazdálkodási ágazat rendelkezésére, azonban a fa-